

3. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : [підручник] / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с.
4. Бюджетування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://vns.lp.edu.ua/moodle/mod/page/view.php?id=67104>
5. Калініна О. М. Етапи розробки та впровадження бюджетування // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. - № 1(9). – С. 57- 62
6. Білик М. Д. Бюджетування у системі фінансового планування / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2010. – №3. – С. 97-109.
6. Моїсєєва О. Планування та оптимізація грошових потоків в компанії. / О. Моїсєєва. Інформаційно-аналітичний портал «Україна фінансова» . [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.u-fin.com.ua/analit_mat/sdu/123.htm
7. Квасницька Р.С., Волошина В.І., Чубенко Ю.В. Бюджетування в системі фінансового управління підприємством // Економічні науки. – № 151. - 2009. – С. 96-102.
8. Куцик В.І, Пилипчук Г.П. Процес бюджетування як елемент фінансового планування на підприємстві // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.13. – С. 210-214
9. Сорока Б., Чекмарєва Т. Прогнозоване бюджетування як новація в організації ремонту авіатехніки. // Урядовий кур'єр 30.03.12 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/prognozovane-byudzhetuвання-уак-novaciya-v-organi/>

УДК 330.322:658.114.5

ПРОГНОЗУВАННЯ І МОНІТОРІНГ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

*Александрова Олена Юріївна, ст. викладач кафедри економічна
теорія та право
Український державний університет залізничного транспорту*

Основою регіонального планування являється обґрунтування напрямів і перспектив розвитку регіону з метою визначення економічної і соціальної політики та прийняття управлінських рішень. Виникає задача по скороченню диференціації в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів. Особлива увага надається депресивним регіонам з недостатнім економічним потенціалом, високим рівнем безробіття, підтримці “точок росту” у вигляді промислових центрів, районів з високоефективним сільським

господарством, технопарків, технополісів, вільних економічних зон.

В прогнозуванні соціально-економічного становища регіонів широко використовується програмно-цільовий метод. Важливу роль в забезпеченні пропорційності і збалансованості регіональної економіки відіграє балансовий метод, який базується на системі територіальних балансів. Це баланси трудових, фінансових ресурсів, баланс грошових прибутків та витрат населення, а також баланси основних видів матеріальних ресурсів в регіоні. За допомогою цього методу забезпечується узгодження ресурсів та потреб, співвимір витрат і результатів виробництва, координація найважливіших розділів плану-прогнозу на різних рівнях господарювання. На основі використання цього методу удосконалюються міжгалузеві зв'язки для забезпечення збалансованості всіх завдань по регіонах країни з необхідними матеріальними, фінансовими і трудовими ресурсами.

Знаходять використання також методи експертних оцінок, екстраполяції, економіко-математичного моделювання. Досить часто використовується нормативний метод, який базується на системі економічних та соціальних норм і нормативів.

Всі основні перелічені методи можливо розділити на дві великі групи – проблемні і комплексні.

В основі проблемних регіональних програм лежать вузлові питання, які визначають рівень і тенденції розвитку в майбутньому тієї чи іншої сторони регіонального господарського комплексу.

Під комплексними регіональними програмами розуміються такі, які направлені на досягнення значного рівня комплексності розвитку регіональної економіки, її збалансованості та вирішення проблем задоволення основних матеріальних і культурних потреб населення регіону.

В державній стратегії економічної безпеки, серед заходів, направлених на забезпечення економічної безпеки регіонів, важливе місце займає моніторинг (англ. monitoring від лат. monitor – той, що контролює, попереджає) економічної безпеки та її факторів. Економічний моніторинг – це система спостереження та контролю за станом антропогенних (економічних) комплексів з метою забезпечення раціонального використання економічних ресурсів, запобігання виникненню кризових і передкризових ситуацій. В період становлення ринкових відносин та формування нових засад господарювання досить складно реалізувати регіональну економічну політику без існування налагодженої інформаційно-статистичної і прогностичної системи. Розробка даних питань має важливе значення для забезпечення державних органів

обґрунтованими рішеннями. Моніторинг передбачає перш за все фактичне відслідковування та аналіз найважливіших груп економічних показників.

Головними функціями моніторингу економічної безпеки Харківського регіону є наступні:

- визначення тенденцій і ступеню розвитку показників економічної безпеки Харківського регіону як в динамічному вимірі, так і по відношенню до порогових значень;

- відстеження ходу реалізації завдань, визначених системою планових показників і нормативів;

- оцінка відхилень фактичних значень показників економічної безпеки Харківського регіону від запланованих;

- діагностування стану складових (енергетичної, фінансової, інвестиційної та ін.) економічної системи за масштабами змін їх функціонування;

- коригування (у випадку необхідності) окремих цілей і показників з огляду на зміни зовнішнього середовища та кон'юнктури ринку.

Важливу роль у процесі моніторингу та прогнозування відіграє наявність системи критеріїв і параметрів оцінки економічної безпеки, яка дає змогу визначити реальні характеристики функціонування економіки Харківського регіону по відношенню до максимально сприятливих. Під час визначення критеріїв та параметрів моніторингу економічної безпеки регіонів використовуються наступні загальноприйняті методологічні ознаки :

- комплексність – необхідність аналізу і обліку всіх сторін об'єкту вивчення;

- практичність – можливість реалізації характеристики певного блоку економічної безпеки регіонів;

- альтернативність – визначення та обґрунтування декількох варіантів виходу з кризової ситуації;

- системність – врахування наявних взаємозв'язків і взаємозалежностей;

- безумовний примат економічної безпеки як важливого елемента оцінки життєдіяльності населення та економіки в регіоні;

- припустимий ризик – виявлення та реалізація достатніх заходів стосовно недопущення виникнення несприятливих ситуацій.

Функціонування економіки Харківського регіону необхідно оцінювати з позицій розвитку процесів в регіоні в межах його економічної безпеки, включаючи набір індикаторів економічної безпеки, який дозволяє виявляти майбутні загрози, а також

реалізувати комплекс програмно-цілевих заходів по стабілізації ситуації.

До принципіальних вимог системи параметрів економічної безпеки Харківського регіону належать наступні: можливість використовувати даний параметр як в центральних органах виконавчої влади так і в регіональних; сумісність даного параметру з діючою в державі системою обліку; достатня ступінь конкретності та визначеності, яка дозволяє точно оцінити фактичний стан економіки держави, галузі або регіону з позиції забезпечення економічної безпеки; можливість здійснити моніторинг і прогнозування факторів, які впливають на рівень загроз економічній безпеці Харківського регіону.

Побудова системи моніторингу передбачає реалізацію декількох етапів. На першому етапі планується побудова системи показників, які використовуються під час моніторингу. Вона є первинною інформаційною базою спостереження. На основі цієї бази розраховують відносні і абсолютні показники, які характеризують стан економічної безпеки. Другий етап полягає у розробці методичного забезпечення системи аналітичних показників, які відображають процес гарантування економічної безпеки та відповідних систем стандартів контролю. На третьому етапі відбувається визначення структури і форм контрольних звітів моніторингу, а на четвертому – визначення періодичності проведення моніторингу і його організаційної структури.

Можливо виділити два основні підходи до організації моніторингових досліджень.

Проведення моніторингу на основі використання *індикативного аналізу* передбачає відслідковування динамічних змін за сформованим набором індикаторів, який характеризує певний блок економічної безпеки Харківського регіону. Особливістю даного аналізу є те, що в його основі лежить принцип порівняння (зокрема, фактичних значень і порогових). Різновидом індикативного методу являється характеристика економічної безпеки регіонів на основі аналізу основних показників розвитку з використанням методів системно-структурного походження, економіко-математичних, статистичного аналізу, компаративного методу та інших. Оптимальним шляхом проведення даних досліджень виступає попередній поділ всієї групи індикаторів за блоками економічної безпеки. Використання даного підходу надасть можливість більш детально та точніше визначити особливості функціонування регіональних економік.

Очевидно, що в перехідний період, який характеризується динамічним розвитком державної і регіональних економік, соціального середовища, необхідно відслідковувати взаємозв'язки між масштабами і швидкістю перетворень та виникненням небезпечних тенденцій в соціально-економічному розвитку, які загрожують безпеці держави в цілому. Це значить, що в розпорядженні влади постійно повинен бути інструментарій спостереження і аналізу потенційних та реальних загроз економічній безпеці, альтернативний набір методів вирішення даних проблем, який би дозволив знайти компроміс стосовно можливості поєднання протилежних інтересів та тенденцій розвитку суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Сундук А. М. Формування стратегії економічної безпеки регіонів як елемент забезпечення збалансованого розвитку держави // Праці Всеукраїнської наук. – практ. конф. “Актуальні проблеми розвитку економіко-географічної науки та освіти в Україні”. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2003. – С. 38-39.
2. Яковенко А. І. Промислова політика та проблеми економічної безпеки України // Праці Всеукр. конф. “Економічна безпека: проблеми і стратегія забезпечення в Україні”. – Х. : ХІМБ, 1998. – С. 31-40.
3. Стеченко Д. М. Інноваційні форми регіонального розвитку : Навчальний посібник. – К. : Вища школа, 2002. – 254 с.

УДК 330.341.1

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Бабич Дмитро Володимирович, д.е.н., професор кафедри економіки та менеджменту

Бабич Володимир Дмитрович, аспірант кафедри економіки та менеджменту

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

На сучасному етапі науково-технічний розвиток є визначальним чинником економічного стану країни, її конкурентоспроможності на світовому ринку. Нині країнам необхідно вирішувати не лише проблеми короткострокової фінансової і макроекономічної стабілізації, яким приділялася пріоритетна увага